

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto Pariisin sopimuksen vaikutuksista (Pariisin jälkeen)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto Pariisin sopimuksen vaikutuksista (Pariisin jälkeen) (E 19/2016 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- metsäneuvos Heikki Granholm, maa- ja metsätalousministeriö
- ympäristöneuvos Harri Laurikka, ympäristöministeriö
- ympäristöjohtaja Liisa Pietola, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- energia- ja ilmastopäällikkö Ahti Fagerblom, Metsäteollisuus ry

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Komissio antoi 2.3.2016 tiedonannon Pariisin jälkeen. Tiedonannossa todetaan Pariisin sopimuksen olevan historiallisesti merkittävä merkkipaalu maailmanlaajuisessa taistelussa ilmastonmuutosta vastaan. Tiedonannossa tuodaan esille Pariisin sopimuksen merkitys maailman tulevaisuudelle ja tuleville sukupolville. Siinä myös todetaan Pariisin sopimuksen ohjaavan maailman siirtymistä kohti puhdasta energiaa. Siirtyminen vaatii muutoksia yritys- ja investointikulttuurissa eri politiikan alueilla. Tämä tarjoaa myös EU:lle mahdollisuuksia työllisyyteen ja kasvuun. Muutos stimuloi uusiutuvan energian investointeja ja innovaatioita ja vaikuttaa EU:n pyrkimykseen tulla maailman johtajaksi uusiutuvan energian suhteen. Muutos myös lisää kasvua EU:ssa tuotettujen tavaroiden ja palveluiden markkinoille esimerkiksi energiatehokkuuden alueella.

Tiedonanto toteaa Pariisin sopimuksen kattavan melkein kaikki maailman päästöt ja olevan menestys. EU tavoitteli kunnianhimoista sopimusta tuoden neuvotteluihin omat kokemuksensa tehokkaasta ilmastopolitiikasta. EU toimitti ensimmäisenä suurena taloutena oman kansallisen pa-

Valiokunnan lausunto MmVL 2/2016 vp

noksensa/kontribuutionsa (INDC) Pariisin sopimukseen 6. maaliskuuta 2015. EU:lla on kunnianhimoinen koko talouden kattava päästövähennystavoite, joka pohjautuu kunnianhimoiseen tavoitteeseen vähentää päästöjä vähintään 40 % vuoden 1990 tasosta vuoteen 2030 mennessä. Tiedonannossa todetaan tavoitteen perustuvan maailmanlaajuisiin ennusteisiin, jotka ovat linjassa Pariisin sopimuksen lyhyen aikavälin kunnianhimon tason kanssa.

EU säilytti Pariisin kokouksessa poliittisen koherenssin ja neuvottelupositionsa, josta oli linjattu ympäristöneuvostossa. EU puhui yhdellä äänellä, joka oli ratkaisevan tärkeää Pariisin onnistuneen lopputuloksen kannalta. EU osallistui myös kehittyneiden ja kehittyvien maiden yhteiseen korkean kunnianhimon tason koalitioon (High Ambition Coalition), joka edesauttoi saamaan kaikki suuret päästäjät mukaan Pariisin sopimukseen.

Tiedonannossa todetaan myös maailman muuttuneen täysin verrattuna Kööpenhaminan kokoukseen vuonna 2009, josta seurasi maailmanlaajuinen mobilisaatio toimintaan hallitusten ja ei-valtiollisten toimijoiden (yritysmaailma, sijoittajat, kaupungit, kansalaisjärjestöt) taholta.

Pariisin sopimuksen sitoumusten toimeenpano vaatii tiedonannon mukaan poliittisen momentumin säilyttämistä ja vahvaa poliittista tahtoa varmistaa siirtymä kohti ilmastokestävää, ilmastoneutraalia tulevaisuutta sosiaalisesti reilulla tavalla. Ilmastomuutoksen pitäisi säilyä relevanttien kansainvälisten foorumeiden, kuten G20 ja G7 kokousten, poliittisella agendalla. EU tulee tässä suhteessa jatkamaan kansainvälistä johtajuutta sekä ilmastodiplomatiaa.

Pariisin sopimuksen keskeiset elementit

Pariisin sopimus asettaa pitkän aikavälin tavoitteen pitää maailmanlaajuinen keskilämpötilan nousu selvästi alle 2 °C:ssa suhteessa esiteolliseen aikaan ja pyrkii toimiin, joilla lämpeneminen saataisiin rajattua 1,5 °C:een suhteessa esiteolliseen aikaan; 1,5 °C:een tavoite sovittiin edistämään suurempaa kunnianhimoa ja korostamaan haavoittuvimpien maiden, jotka jo kokevat ilmastomuutoksen vaikutukset, huolia.

Sopimus lähettää kaikille sidosryhmille, sijoittajille, yrityksille, kansalaisjärjestöille ja politiikan tekijöille selkeän signaalin siitä, että globaali siirtymä kohti puhdasta energiaa on tullut jäädäkseen ja resursseja tulee siirtää pois fossiilisista polttoaineista. 189 kansallista ilmastosuunnitelmaa, jotka kattavat lähes 98 % kaikista päästöistä, osoittaa, että ilmastomuutoksen torjunta on tullut todelliseksi globaaliksi toiminnaksi.

Pariisin sopimuksen toimeenpano EU:n osalta

Vähähiiliseen talouteen siirtyminen vaatii perusteellisen muutoksen teknologiassa, energiassa, taloudessa, rahoituksessa sekä lopulta koko yhteiskunnassa. Pariisin sopimus on mahdollisuus talouden transformaatiolle, työllisyydelle ja kasvulle keskeisenä osana kestävä kehityksen tavoitteiden sekä EU:n prioriteettien saavuttamisessa investoinneissa, kilpailukyvyssä, innovaatioissa ja energiakäänteessä. Pariisin sopimuksen toimeenpano tarjoaa EU:lle liiketoimintamahdollisuuksia, jolloin EU voi hyödyntää ensimmäisen liikkujan etua uusiutuvan energian, energiatehokkuuden sekä muun vähähiilisen teknologian markkinoiden osalta globaalisti. EU:n tulee tämän saavuttaakseen jatkaa johtajana esimerkillään sekä päästövähennyksiä koskevilla säätelypo-

Valiokunnan lausunto MmVL 2/2016 vp

litiikan toimillaan, mutta myös toimilla, joka kiihdyttävät julkisia ja yksityisiä investointeja innovaatioissa ja modernisaatioissa kaikilla avainsektoreilla. Siirtymisen vähähiiliseen talouteen tulee olla kunnolla hallittu ja ottaa huomioon erot energiapaletissa ja taloudellisessa rakenteessa ympäri EU:n. Tämä tarkoittaa, että tulee myös huomioida ja vähentää yhteiskunnallisia vaikutuksia eri alueilla ja sosioekonomisilla sektoreilla eri alueilla.

Tiedonannossa Pariisin sopimuksen toimeenpano EU:n osalta jaetaan kahteen osa-alueeseen: vähähiilisen kehityksen toimintaympäristön vahvistaminen sekä vuoteen 2030 ulottuva energia- ja ilmastosääntelykehikko. Vähähiilisen kehityksen toimintaympäristön vahvistamisessa tiedonannossa nostetaan esille energiaunioni, innovaatiot ja kilpailukyky, investoinnit ja pääomamarkkinat, hiilen hinnoittelu ja fossiilisten polttoaineiden tuet, kansalaisyhteiskunta ja kaupungit sekä globaali toiminta ja ilmastodiplomatia.

Energiaunioni tuo EU:lle mahdollisuuden toimintaympäristön vahvistamiselle energiakäänteeseen osalta. Kansainvälisen energiajärjestön (IEA) mukaan osapuolten panosten täysi toimeenpano vaatii 13 500 miljardin dollarin investoinnit energiatehokkuuteen ja vähähiiliseen teknologiaan vuosina 2015—2030 ja luo siten merkittävästi uutta kysyntää vähäpäästöisille ratkaisuille.

Pariisin sopimus antaa selvän suunnan vähähiilisille innovaatioille. Pariisin kokouksen yhteydessä 20 maailman johtavaa taloutta julkaisi "Mission innovation" -aloitteen puhtaan energian innovaatioiden edistämiseksi. EU:n budjetti vähähiilisyyttä koskevaan tutkimukseen Horizon 2020 -ohjelman alla on kaksinkertaistunut vuosina 2014—2020, ja EU on sitoutunut investoimaan vähintään 35 % ohjelmasta ilmastoa koskeviin toimiin. EU:n tuleva innovaatio- ja kilpailukykystrategia tarkastelee synergioita energian, liikenteen, teollisuuden ja digitaalisten innovaatioiden osalta ja johtaa nykyisen ja tulevan eurooppalaisen vähähiilisen teknologian parempaan kilpailukykyyn.

Hiilen hinnoittelu on oleellinen tekijä tasoittamaan globaalia pelikenttää. Tämä voi tapahtua päästökaupan muodossa, kuten EU:ssa, verotuksen tai muiden taloudellisten ja/tai fiskaalisten instrumenttien kautta. EU:n pitäisi lisätä toimia jakaakseen tietoa omista kokemuksistaan maille, jotka ovat aloittamassa hiilen hinnoittelua. Tämä koskee maita, kuten Kiina ja Etelä-Korea, jotka ovat aloittamassa päästökauppajärjestelmiä, sekä muita maita, ml. kaikki suuret taloudet, jotka kehittävät uusiutuvan energian teknologioita ja parantavat energiatehokkuuttaan. Pariisin sopimuksen ollessa globaali toimet ovat kansallisia ja ne eroavat maiden välillä, jolloin riskinä on kilpailuhaitta teollisuudelle, mikäli epätasainen pelikenttä säilyy. Eurooppa-neuvoston tavoitteena on säilyttää ilmainen allokatiojärjestelmä vuoden 2020 jälkeen, ja ehdotetut hiilivuotosäännöt EU:n päästökaupalle tuovat oikean tasapainon tässä vaiheessa, mutta niitä tulisi tarkastella tulevalla vuosikymmenellä.

Hiilen ja energian hinnoittelun arviointia monimutkaistaa nykyinen alhainen öljyn hinta. Tämä voi tarjota hyviä mahdollisuuksia myös poistaa fossiilisten polttoaineiden tukia, jotka IEA:n arvion mukaan olivat maailmanlaajuisesti 548 miljardia USD vuonna 2013. G20 ja G7 ovat todenneet tukien olevan suurin este puhtaan teknologian innovaatioille. EU:n tuleva energian hintoja ja kustannuksia koskeva raportti tulee tarkastelemaan viimeisintä tilannetta tältä osin.

Valiokunnan lausunto MmVL 2/2016 vp

Tiedonanto korostaa kansalaisyhteiskunnan — kaupunkilaiset, kuluttajat, yritysmaailma — toimintaa sekä Lima-Pariisi-toimintaohjelman mahdollisuuksia edistää ilmastotoimia. Myös kaupunkien roolia tulee vahvistaa tukemalla Covenant of Mayors- sekä "one stop shop"-aloitteita.

Tiedonannossa todetaan ilmastotoimien olevan suuri strateginen ulkopoliittinen haaste. Tässä yhteydessä viitataan 15.2.2016 hyväksyttyihin ilmastodiplomatian päätelmiin. Pariisin positiivisen momentumin ylläpitäminen vaatii toimintaa globaalilla tasolla eri tahoilla.

Ilmastorahoituksen osalta tiedonannossa todetaan EU:n ja sen jäsenvaltioiden sitoumus osana teollisuusmaiden yhteistä tavoitetta mobilisoida 100 miljardia USD vuosittain vuoteen 2020 mennessä erilaisista lähteistä. Nykyiset ennusteet EU:n kehitysavusta vaikuttavat tiedonannon mukaan merkittävästi EU:n tavoitteen saavuttamiseen. Monivuotisen rahoituskehiksen (Multi-annual Financial Framework) 2014—2020 yhteydessä EU on päättänyt varmistaa, että 20 % sen kokonaisbudjetista ohjataan ilmastorelevantteihin projekteihin ja politiikkoihin. Tämä enemmän kuin kaksinkertaistaa ilmastorahoituksen kehittyville maille, ja se voisi olla noin 14 miljardia euroa.

Tiedonannon mukaan, jotta voidaan tukea kehittyviä maita päästövähennystavoitteiden toteuttamisessa, tukiohjelmia, kuten Global Climate Change Alliance+, vahvistetaan. Tässä yhteydessä tulee hyödyntää täysimääräisesti synergiat ilmastotoimien, Addis Abeban toimintaohjelman alla olevan kehitysrahoituksen ja Agenda 2030:n ja kestävä kehityksen tavoitteiden osalta. Tämä sisältää myös EU:n osallistumisen Afrikan uusiutuvan energian aloitteeseen (African Renewable Energy Initiative).

Tiedonannossa todetaan myös, että meneillään olevissa kahdenvälisissä ja monenkeskisissä neuvotteluissa vihreiden tuotteiden ja palveluiden kauppaa tulisi edistää, jotta voidaan hillitä ilmastomuutosta ja luoda bisnesmahdollisuuksia eurooppalaisille yrityksille. EU:n tulisi myös edistää kunnianhimoisia tuloksia kansainvälisessä siviili-ilmailujärjestössä (ICAO) ja kansainvälisessä merenkulkujärjestössä (IMO) sekä Montrealin pöytäkirjan alla käytävissä neuvotteluissa kasvihuonekaasupäästöjen osalta.

2030 energia- ja ilmastosääntelyn kehikko

Tiedonannossa todetaan, että Pariisin ilmastokokouksen jälkeen kaikkien maiden tulee muuttaa sitoumuksensa konkreettisiksi politiikkatoimiksi. Eurooppa-neuvosto päätti lokakuussa 2014 vuoden 2030 ilmasto- ja energiakehikosta EU:n osalta. EU:n tavoitteeksi asetettiin kunnianhimoinen koko talouden kattava päästövähennystavoite, vähintään 40 %:n päästövähennys vuoden 1990 tasosta vuoteen 2030 mennessä sekä vähintään 27 %:n tavoite uusiutuvalla energialle ja energiatehokkuudelle. EU:lle vuoden 2030 paketin toimeenpano on ensisijainen asia Pariisin sopimuksen jälkeisessä toiminnassa.

Komissio on jo aloittanut toiminnan tekemällä esityksen päästökauppasektorin (ETS) uudistamisesta. Seuraavien 12 kuukauden aikana komissio tulee esittämään keskeiset jäljellä olevat lainsäädäntöehdotukset vuoden 2030 sääntelykehikon toimeenpanemiseksi reilulla ja kustannustehokkaalla tavalla tarjoamalla maksimaalisen joustavuuden jäsenvaltioille ja tasapainon kansallisten ja EU-tason toimien välillä. Komissio valmistelee lainsäädäntöehdotuksia ei-päästökauppa-

Valiokunnan lausunto MmVL 2/2016 vp

sektorin taakanjaosta (ESD) sekä maankäyttö, maankäytön muutos ja metsätalous (LULUCF) -sektorista. Komissio tulee myös esittämään lainsäädäntöä hallintojärjestelmäksi sekä ilmasto- ja energiapolitiikkaa koskevien raportointi- ja suunnitteluvaatimusten virtaviivaistamiseksi vuoden 2020 jälkeiselle ajalle.

Komissio aikoo myös esittää ehdotuksia energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian osalta ml. energiemarkkinat. Tänä vuonna komissio on myös julkistanut energiaturvallisuutta koskevan paketin.

Tiedonannon johtopäätökset

Tiedonannon mukaan varmistaakseen muutoksen matalahiiliseen talouteen EU:n on ylläpidettävä kunnianhimon tasoaan sisäisesti ja kv. tasolla:

o Pariisin sopimus tulisi allekirjoittaa ja ratifioida niin pian kuin mahdollista;

o EU:n tulee kehittää eri alojen toimintaympäristöä edistääkseen vähähiiliseen talouteen siirtymistä;

o EU:n vuoden 2030 energia- ja ilmastokehikko tulee saada nopeasti valmiiksi Eurooppa-neuvoston lokakuussa 2014 asettamien suuntaviivojen mukaisesti;

o Kaikkien osapuolien tulee olla valmiita osallistumaan Pariisin sopimuksen uudelleentarkastelumenettelyihin, jotka on suunniteltu varmistamaan sopimuksen pitkän aikavälin tavoitteiden (ml. keskilämpötilan pitäminen selvästi alle 2 °C:ssa suhteessa esiteolliseen aikaan ja pyrkimällä toimiin, joilla lämpeneminen saataisiin rajattua 1,5 °C:een) toteutuminen.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto yhtyy komission tiedonannossaan esittämiin näkemyksiin. Valtioneuvosto on erittäin tyytyväinen Pariisissa saavutettuihin päätöksiin ja Pariisin sopimukseen. Valtioneuvosto korostaa ja pitää tärkeänä, että jatkotyötä tehdään usealla työraiteella: EU:n sisällä jatketaan vuoden 2030 ilmasto- ja energiapaketin toimeenpanoa sekä käynnistetään mm. Pariisin lopputuloksen mukaisen pitkän aikavälin vähähiilistrategian valmistelu, YK:n alaisissa kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa edetään sopimukseen liittyvien yksityiskohtien täsmentämisessä ja lisäksi maailmanlaajuisesti edetään Pariisin sopimuksen allekirjoittamiseksi ja ratifioimiseksi.

Valtioneuvosto pitää myös hyvänä, että komissio on julkistanut tiedonannon Pariisin sopimuksen jälkeen. On tärkeää, että EU osoittaa pitävänsä Pariisin sopimusta tärkeänä saavutuksena ja että EU aikoo omalta osaltaan edetä sopimuksen toimeenpanossa.

Valtioneuvosto tukee sitä, että EU pyrkii ratifioimaan Pariisin sopimuksen niin pian kuin mahdollista. Valtioneuvosto pitää kuitenkin tässä yhteydessä tärkeänä, että vuoden 2030 energia- ja ilmastokehikon toimeenpanossa edetään ripeästi komission ehdotuksen mukaisesti. Valtioneuvosto katsoo, että kehikon pääasiallisten vaikutusten jäsenvaltioille olisi hyvä olla tiedossa sopi-

Valiokunnan lausunto MmVL 2/2016 vp

musta ratifioitaessa. Valtioneuvosto pitää myös tärkeänä, että sopimuksen ratifiointiprosessin aikataulutuksesta keskustellaan myös muiden suurten talouksien kanssa.

Valtioneuvostolle on erittäin tärkeää, että Pariisin sopimuksen mukaan EU ja sen jäsenvaltiot voivat toteuttaa päästövähennystavoitteensa yhteisesti Eurooppa-neuvoston lokakuun 2014 päätelmien mukaisella tavalla.

Valtioneuvosto on tyytyväinen, että Pariisissa onnistuttiin sopimaan pitkän aikavälin tavoitteesta pitää ilmaston lämpeneminen selvästi alle 2 °C:ssa ja pyrkiä kohti 1,5 °C:tta sekä maailmanlaajuisten kasvihuonekaasupäästöjen nousun kääntämisestä nopeaan laskuun mahdollisimman pian. Tässä yhteydessä valtioneuvosto toteaa, että pitkän aikavälin tavoitteena on myös tasapaino kasvihuonekaasupäästöjen ja hiilinielujen välillä. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että sekä EU:ssa että kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa käynnistetään hyvissä ajoin valmistautuminen Pariisin osapuolikokouksen päätöksessä vuodelle 2018 sovittuun dialogiin päästövähennysten kokonaistasosta. Valtioneuvoston näkemyksen mukaan dialogista tulisi pyrkiä rakentamaan tavoitteellinen tapahtuma, joka aidosti ja kollektiivisesti edistää päästövähennysten kunnianhimoa globaalitasolla. Samoin valtioneuvosto pitää tärkeänä, että komissio alkaa valmistella osapuolilta vuoteen 2020 mennessä pyydettyä pitkän aikavälin strategiaa vähäpäästöisestä kehityksestä. Molemmissa valmisteluissa tulisi ottaa huomioon muun muassa Pariisin sopimuksen ratifiointiprosessin ja sopimukseen liittyvien työohjelmien eteneminen.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että vähäpäästöisyyteen siirtymisen edistämiseksi EU:ssa pyritään löytämään keinoja läpileikkaavasti osana strategiaa kohti energiaunionia. Valtioneuvosto pitää hyvänä, että komissio on tiedonannossaan analysoinut erilaisia vaihtoehtoja.

EU:n on jatkettava ilmastodiplomatiaa huomioiden Pariisissa saavutetut tulokset. EU:n on jatkossa edistettävä sekä Pariisin sopimuksen ratifioimista ja kansainvälistä voimaantumista että annettujen kansallisesti määriteltyjen panosten määrätietoista toteuttamista ja niiden edelleen kehittämistä kansallisiksi panoksiksi. Lisäksi EU:n on edistettävä Pariisissa päätetyn toimeenpanoa tukevan järjestelmän kunnianhimoista loppuun saattamista. Pariisin yhteisvastuullista, yhteistyökykyistä ja tavoitehakuista ilmapiiriä on pidettävä yllä.

Ilmastorahoituksen osalta valtioneuvosto katsoo, että Pariisin sopimuksen toimeenpanossa ja jo ennen vuotta 2020 tulisi pyrkiä laajentamaan rahoituspohjaa sekä laajentamalla rahoitukseen osallistuvien maiden joukkoa että vaikuttamalla myös yksityisen rahoituksen ohjautumiseen vähähiilisen ja ilmastokestävän yhteiskunnan kehittämiseen Pariisin sopimuksen tavoitteiden mukaisesti. Kehittyvien talouksien pitäisi ensisijaisesti käyttää yhä enemmän omia varojaan ilmastotoimiin kansallisesti ja toisaalta pyrkiä myös auttamaan muita, niitä selvästi köyhempiä kehitysmaita näiden ilmastotoimissa. Valtioneuvosto korostaa fossiilisten polttoaineiden tukiaisten poistamisen ja päästöjen hinnoittelun merkitystä vähäpäästöisen ja ilmastomuutoksen kannalta kestävän talouden saavuttamiseksi. EU:n tulee selkeästi tukea sitä, että vähiten kehittyneet ja erityisen haavoittuvat maat jatkossakin saavat myös julkista tukea ilmastotoimiin.

Valiokunnan lausunto MmVL 2/2016 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Pariisin sopimus hyväksyttiin ilmastomuutosta koskevan Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimuksen sopimuspuolten 21. konferenssissa Pariisissa 12.12.2015. Uusi ilmastositopimus koskee vuoden 2020 jälkeistä aikaa eli aikaa Kioton pöytäkirjan toisen velvoitekauden jälkeen. Sopimuksen tavoitteena on vahvistaa maailmanlaajuisia ilmastotoimia pitämällä maailmanlaajuisen keskilämpötilan nousu selvästi alle 2 °C:ssa suhteessa esiteolliseen aikaan ja pyrkimällä toimiin, joilla lämpeneminen saataisiin rajattua 1,5 °C:een suhteessa esiteolliseen aikaan.

Päästöjen vähentämisen osalta ilmastositopimuksen tavoite on taittaa globaalien kasvihuonekaasupäästöjen huippu mahdollisimman nopeasti ja vähentää päästöjä nopeasti sen jälkeen siten, että ihmisen aikaansaamat kasvihuonekaasujen päästöt ja nielut ovat tasapainossa tämän vuosisadan jälkipuoliskolla. Samalla sopimuksella pyritään parantamaan kykyä sopeutua ilmastomuutoksen haittavaikutuksiin ja kykyä joustavasti mukautua muuttuvaan ilmastoon sekä edistämään kehitystä kohti alhaisia kasvihuonekaasupäästöjä tavalla, joka ei uhkaa ruokaturvaa.

Pariisin ilmastositopimus tulee voimaan, kun sen on vahvistanut vähintään 55 osapuolta, joiden osuus maailmanlaajuisista kasvihuonekaasupäästöistä on vähintään 55 prosenttia. Ilmastositopimus on sekasopimus, joka sisältää sekä unionin että jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvia määräyksiä. Pariisin sopimuksen mukaan EU ja sen jäsenvaltiot voivat toteuttaa päästövähennystavoitteensa yhteisesti Eurooppa-neuvoston lokakuun 2014 päätelmien mukaisella tavalla. Valiokunta pitää Pariisin sopimusta varsin onnistuneena, mutta toteaa, että sovitut toimenpiteet ja rahoitus eivät vielä toistaiseksi vastaa kunnianhimoisia tavoitteita.

Maankäyttösektoriin liittyen osapuolia kehoitetaan sopimuksessa säilyttämään ja lisäämään kasvihuonekaasujen nieluja ja varastoja metsät mukaan lukien. Lisäksi osapuolia kannustetaan toteuttamaan ja tukemaan olemassa olevien menettelytapasääntöjen mukaisia REDD+-toimia kehitysmaissa sekä vaihtoehtoisia lähestymistapoja metsien osalta. Valiokunta toteaa, että sopimukseen kirjatut periaatteet mahdollistavat edelleen kansallisen ruoka- ja metsäpolitiikan harjoittamisen, mitä valiokunta pitää välttämättömänä.

Komissio julkisti 2.3.2016 ns. "Pariisin jälkeen -tiedonannon", jossa otetaan esille Pariisin sopimuksen keskeiset kohdat sekä sopimuksen toimeenpanon jatkoaskeleet EU:n kannalta. Tiedonannossa tuodaan esille Pariisin sopimuksen merkitys maailman tulevaisuudelle ja tuleville sukupolville. Siinä myös todetaan Pariisin sopimuksen ohjaavan maailman siirtymistä kohti puhdasta energiaa. Siirtyminen vaatii kuitenkin suuria muutoksia yritys- ja investointikulttuurissa. Vähähiiliseen talouteen siirtyminen vaatii tiedonannon mukaan perusteellisen muutoksen teknologiassa, energiassa, taloudessa, rahoituksessa sekä lopulta koko yhteiskunnassa.

Pariisin sopimuksen toimeenpano tarjoaa EU:lle myös globaalisti liiketoimintamahdollisuuksia uusiutuvan energian, energiatehokkuuden sekä muun vähähiilisen teknologian markkinoiden osalta. EU:n tulee suunnata voimavaroja toimiin, jotka kiihdyttävät julkisia ja yksityisiä investointeja innovaatioissa ja modernisaatioissa kaikilla avainsektoreilla. Siirtymisen vähähiiliseen talouteen tulee olla hallittua ja tavoitteellista sekä ottaa huomioon kansalliset erot energiantuotannon tavoissa ja taloudellisessa rakenteessa eri EU-maissa. Valiokunta korostaa valtioneuvos-

Valiokunnan lausunto MmVL 2/2016 vp

ton kannan mukaisesti fossiilisten polttoaineiden tukiaisten poistamisen ja päästöjen hinnoittelun merkitystä vähäpäästöisen ja ilmastomuutoksen kannalta kestäväen talouden saavuttamiseksi.

Valiokunta toteaa, että EU:n päästövähennystavoite on edelleen osin tiukempi kuin tietyillä kilpailevilla talousalueilla. Pariisin sopimus on askel eteenpäin, mutta sen heikkous on siinä, ettei se sido osallistuvia maita tiukkoihin maakohtaisiin tavoitteisiin, vaan nämä tavoitemääritykset tarkennetaan myöhemmin. Sopimus antaa puitteet jatkotoimille eli erittäin korkeat yleiset tavoitteet ja mekanismin edetä siihen suuntaan, että kaikki osallistujat edelläkävijän asemaa tavoittelevan EU:n lisäksi alkavat toimia niiden saavuttamiseksi. Eurooppalainen energiantensiivinen teollisuus, kuten metsäteollisuus, kilpailee globaaleilla markkinoilla ja hiilivuotoriskin uhka säilyy tulevinakin vuosina. Suomen ja EU:n on pidettävä huoli siitä, ettei sopimus aja maailman puhtainta teollisuutta ahdinkoon tekemällä sellaisia toimia, joihin muut eivät ryhdy ja jotka siten aiheuttavat hiilivuotoa, kuten voi tapahtua, mikäli energian hinta kallistuu. EU ei saa päätyä ainoaksi alueeksi, joka sitoutuu alentamaan päästöjään samalla kun se sitoutuu maksamaan kehittyville maille. Valiokunta pitääkin välttämättömänä, että EU huolehtii kilpailuhaittojen poistamisesta. Ilmastomuutoksen torjuminen ja eurooppalaisen kilpailukyvyn turvaaminen ja parantaminen edellyttävät kaikkien maiden ilmastotavoitteiden nostamista samalle tavoitetasolle sekä päästöjen kansainvälisen hinnoittelun vauhdittamista. Valiokunta painottaa, että globaalin päästöhinnan toteuttaminen toisi nykyistä tasapuolisemmat kilpailuolosuhteet kaikille valtioille. Puun käyttöön perustuvat biotaloustuotteet ovat Suomelle suuri mahdollisuus, mutta muutos edellyttää kansainvälisen kilpailukyvyn turvaamista.

Valiokunta toteaa, että maapallon metsillä on keskeinen merkitys hiilensidonnan kannalta ja uusiutuvan bioenergian lähteenä. Maapallon metsät mainitaan kuitenkin Pariisin sopimuksessa vain yleisellä tasolla, ja vasta tulevaisuudessa neuvotteluissa päätetään metsänielujen koskevista tarkemmista tavoitteista ja laskentaseännöistä. Suomella on hyvät edellytykset osallistua ilmastotalkoisiin ja edistää vähähiilistä biotaloutta lisäämällä puunkäyttöä kansallisesti määriteltyjen kestävien hakuumahdollisuuksien rajoissa.

Kaikki valtiot kattava ja läpinäkyvä luonnontieteellinen nielulaskenta on ilmastomuutoksen tehokkaan torjunnan kannalta tärkeää, mikä on myös Suomen etu. Valiokunta katsoo, että Suomella on edellytykset siirtyä biotalouteen, jolloin uusiutuvilla luonnonvaroilla korvataan entistä enemmän uusiutumattomia tuotteita ja fossiilista energiaa. Suomen metsien kasvukunnosta, kestävästä metsänhoidosta ja metsätalouden toimintaedellytyksistä tulee huolehtia kansallisen metstrategian mukaisesti.

Komissio valmistelee parhaillaan vuoden 2030 energia- ja ilmastokehystä koskevia lainsäädäntöehdotuksia. Esimerkiksi ei-päästökauppasektoria (ml. Suomen kansallinen tavoite päästökaupan ulkopuolella) ja maankäyttösektoria koskevia uusia ehdotuksia odotetaan julkistettaviksi kesällä 2016. Valiokunta pitää keskeisenä sitä, että EU:ssa määritetään vuoteen 2030 ulottuvat tavoitteet ja niiden saavuttamisen keinot mahdollisimman pian. Keskeistä on EU:n ns. taakanjakosektorin päästötavoitteen jakaminen tasapuolisesti samoin kuin maankäyttösektorien ja metsien oikeudenmukainen kohtelu EU:n ilmastokehityksessä. Valiokunta korostaa, että nämä ovat Suomen kannalta välttämättömiä EU-vaikuttamiskohteita, joiden päätöksenteon valmistelun osalta tulee huolehtia tehokkaasta ja oikea-aikaisesta ennakko-vaikuttamisesta.

Valiokunnan lausunto MmVL 2/2016 vp

Valiokunta toteaa, että nykyinen Suomen päästövähennystavoite maataloudelle on 13 prosenttia vuoden 2005 tasosta vuoteen 2020 mennessä. Kustannuksiltaan maltillisilla toimilla maatalouden vähennystavoitteesta voidaan Luonnonvarakeskuksen selvitysten mukaan saavuttaa ilmeisesti vain osa. Pariisin ilmastopimuksessa on nyt selkeästi todettu, että ilmastotoimet eivät saa vaarantaa ruuantuotantoa. Valiokunta pitää tärkeänä Pariisin linjausten noudattamista siten, ettei Suomen maataloudelle aseteta tuotantoa vaikeuttavia vaatimuksia tulevassa taakanjaossa ja sen toimeenpanossa.

Valiokunta katsoo, että nykyiset hiilitaseet mittaavat varsin paljon pelkkiä maatalouden päästöjä verrattuna viljelyssä tapahtuvaan todelliseen hiilen sidontaan. Nykyisten indikaattorikaasujen lisäksi maatalous tarvitsee jatkossa muitakin indikaattoreita, joilla maataloustuotannon todellista ilmastomuutoksen hillintää voidaan mitata. Maataloudella on kasvihuonekaasupäästöjen hillintäpotentiaalia kasvien yhteyttämisessä eli hiilensidonnassa, mikäli kasvien hiilidioksidin sitominen ilmakehästä lasketaan luonnontieteelliseltä pohjalta vuosittain tuotetun biomassan perusteella. Sadonkorjuuta ei tule laskea peltojen hiilensidonnan päättymiseksi, vaan sato tulee ottaa jatkossa asianmukaisesti huomioon osana hiilensidontaa.

Maaperänielujen tutkimusta ja raportointia on kehitettävä, jotta luonnonmukaiset ja todelliset hiilinielut, jota kasvit yhteyttäessään tekevät, tulevat huomioiduksi maatalouden hiilitaseissa. Kasvien hiilen sidonta ja uusiutuvat biomassan päästöt on sisällytettävä osaksi hiilen kiertoa. Valiokunta korostaakin edellä todettuun viitaten, että nykyisiä laskentasääntöjä on välttämätöntä uudistaa, mikäli maataloudelle asetetaan jatkossa päästövähennystavoitteita.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Maa- ja metsätalousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 1.4.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Jari Leppä kesk
varapuheenjohtaja Reijo Hongisto ps
jäsen Markku Eestilä kok
jäsen Pertti Hakanen kesk
jäsen Teuvo Hakkarainen ps
jäsen Hanna Halmeenpää vihr
jäsen Lasse Hautala kesk
jäsen Anne Kalmari kesk
jäsen Susanna Koski kok
jäsen Jari Myllykoski vas (osittain)
jäsen Tytti Tuppurainen sd

Valiokunnan lausunto MmVL 2/2016 vp

jäsen Eerikki Viljanen kesk
jäsen Peter Östman kd
varajäsen Juha Pylväs kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jaakko Autio